

Matti Rämö
Polkupyörällä
Intiassa

Lehmiä, jumalia
ja maantiepölyä

Minerva

Polkupyörällä Intiassa

Matti Rämö

Polkupyörällä Intiassa

Lehmiä, jumalia ja maantiepölyä

minerva
MINERVA KUSTANNUS
HELSINKI

© Matti Rämö ja Minerva Kustannus, 2022
Minerva Kustannus on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä
www.minervakustannus.fi

Palautetta kirjailijalle voi lähettää sähköpostilla osoitteeseen:
matti.ramo@saunalahti.fi

Valokuvat ja kartat Matti Rämö
Piirokset ja fotomontaasit Cira Almenti
Piirokset on aikaisemmin julkaistu YLE Teksti-TV:n
www.sivuilla osoitteessa www.yle.fi/tekstiv.

Kansi Rami Saaristo
Taitto Leena Kilpi

ISBN 978-952-492-427-6
Painettu EU:ssa

Sisällys

Prologi	7
1. Intiaan paluun euforia	12
2. Rengasrikkoja jumalten tiellä	38
3. Agra: Taj Mahalin lumo	57
4. Tosi-tv-rooli syvenee	68
5. Suuri ja mahtava Ganges	97
6. Jäähvyäiset Varanasissa	130
7. Ylängöllä pölypilvet sakenevat	156
8. Narmadajoen yli	181
9. Apinoita ja pimeäajon rulettia	192
10. Magic Bus Roihuvuoresta	221
11. Durga-teknoa ja pitkän marssin pää	235
12. Viikonloppu Miljan koululla	254
13. Kesä loppuu Mumbaissa	269
Epilogi	299

Kartat

<i>Delhi–Varanasi–Mumbai</i>	8
<i>Delhi–Varanasi</i>	30
<i>Varanasi–Nagpur</i>	158
<i>Nagpur–Paud (Pune)</i>	205
<i>Paud–Mumbai</i>	270
<i>Delhi–Varanasi–Mumbai</i>	295

Prologi

Aamubarhaisella kappelissa on jo sukulaisia ja ystäviä. Hiljaisuus on painostavan raskas. Kuin unessa kävelen isäni ja poikani Eetun kanssa etupenkkiin silmät kosteina. On vaikea ymmärtää omaa roolia tässä synkässä näytelmässä. Hautavihkon jäähyväistekstin lukeminen takkuua, kun liikituksen aallot hyökkivät kontrolloimattomina esiin.

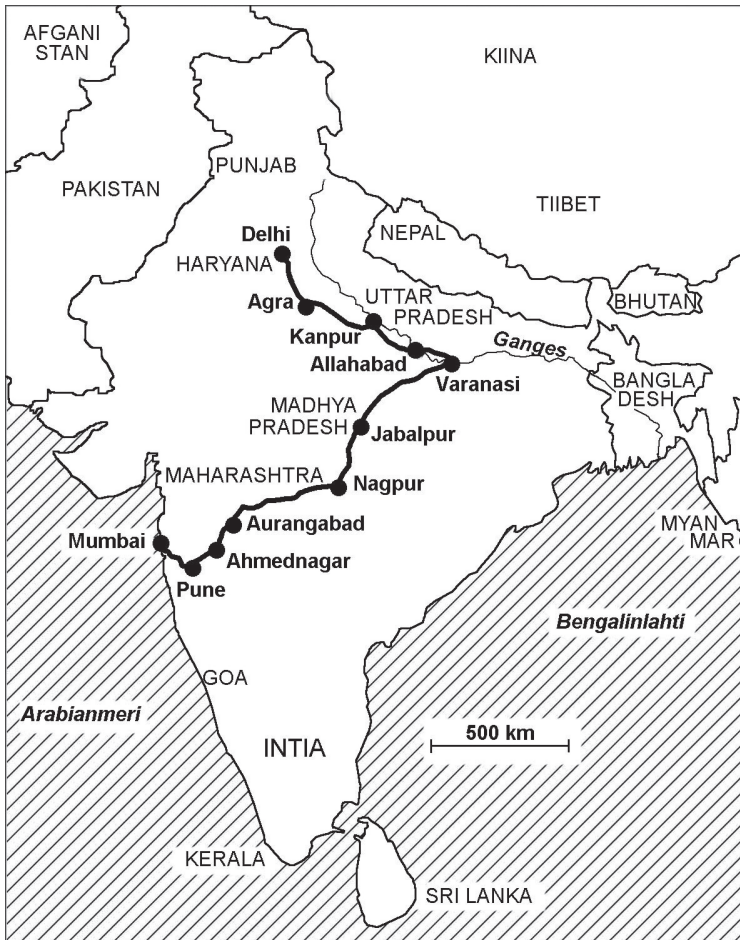
Kun murheellinen tervehdyskierros loppuu, en haluaisi poistua. Enhän voi jättää äitiäni tänne yksin kylmään, huhtikuisen yön jäähydyttämään kivirakennukseen. Eihän yhteinen matkamme näin voi päättyä.

Suuren surun ensimmäiset päivät ja viikot kuluvat epäuskoisessa ihmetyksessä, eikä surutyön jäsentäminen pääse kunnolla alkuun. Arjen pakolliset tehtävät kuljettavat olemassaolon haurasta lauttaa eteenpäin kevään sameassa virrassa. Jäähyväisiä on vaikea jättää, kun synkkyuden taakka ei helpotu.

Ajatus alkaa muotoutua viimeisestä yhteisestä matkasta äidin kanssa. Tuonpuoleisen lähtöterminaaliin, Intian Varanasiin. Gangesin varrelle pyhiinvaeltajien kaupunkiin, jossa kuolema on luonnollinen osa arkipäivää. Voisin lentää syksyllä polkupyörän kanssa Delhiin ja polkea 900 kilometriä Varanasiin. Veisin mukanani hypypsellisen tuhkaa sekä pieniä äitiin liittyviä muistoesineitä.

Satulassa olisi hyvä työstää vaikeaa siirtymää puoli vuotta murhenäytelmän jälkeen. Samalla voisin vierailta tyttäreni

koulussa. Milja käy kansainvälistä, kaksivuotista lukiota Intian länsirannikon vuoristoseudulla, 150 kilometrin päässä Mumbaiasta. Voisin irtautua kuukauden syyslomalle, se saattaisi hyvinkin riittää reilun kahdentuhannen kilometrin pyöräretkeen neljän osavaltion läpi Delhistä Mumbaihin.

15.9.-15.10. Delhi-Varanasi-Mumbai, 2615 km.

Etelä-Aasia on minulle tuttua ympäristöä. Vuosina 1985–1998 olen viettänyt kaikkiaan 15 kuukautta Pakistanissa, Intiassa, Nepalissa, Bangladeshissa ja Myanmarissa. Taajamapyöräilykokemusta on takana satakunta kilometriä. Opiskelujeni lopputyön tein Helsingin yliopiston maantieteen laitokselle aiheenani naisten hämmästyttävän korkea lukutaito Kerala osavaltiossa Etelä-Intiassa.

Mutta tuttuudestaan huolimatta Intia yllättää aina uudestaan, ja jokainen vierailu on omanlaisensa seikkailu elämänvirran käännteissä. Maallisen taivalluksen kirjo kauneuksineen ja kauheuksineen levittäytyy matkailijan eteen. Kärsimys ja äärimmäinen köyhyys eivät ole piilossa laitosten seinien sisällä, vaan ne tulevat arkisina vastaan kaupunkien kaduilla. Oma arvomaailma joutuu rajuun testiympäristöön.

Intian-matkan valmistelurutiineihin kuuluu seurata maan kipupesäkkeitä ja mahdollisia katastrofialueita. Intian monikulttuurinen mosaiikki, sisäiset sosiaaliset jännitteet ja kireät suhteet naapurimaahan Pakistaniin nousevat miljardin ihmisen maassa esiin säännöllisen luonnollisina ilmiöinä, joita ei kannata pelätä ennakkoon mutta joiden olemassaoloon on hyvä varautua henkisesti.

Tämän matkan ennakkomausteisiin kuuluvat pommit, yhteisöväkivalta ja tulvat. Vajaa kuukausi ennen lähtöä Himalajalta ryöppyävät monsuunisateiden valumavedet rikkovat Kossijoen vallit Etelä-Nepalin tasangolla Intian rajan tuntumassa. Itä-Uudenmaan kokoinen alue jää veden alle, tuhatkunta ihmistä kuolee ja yli kolme miljoonaa joutuu lähtemään evakkoon. Tulva-alue sijaitsee parisataa kilometriä Varanasista itään.

Kolme viikkoa ennen lähtöä Orissan osavaltion köyhimmillä kukkulaseuduilla puhkeaa hindufundamentalistien lietsoma kristittyjen vaino. Viikkoja kestävän väkivalta-aallon sal-

dona on kuutisenkymmentä kuollutta ja 50 000 koditonta. Levoton alue sijaitsee Keski-Intiassa nelisensataa kilometriä reittini itäpuolella.

Lähtöä edeltävänä päivänä viiden pommin sarja Delhissä muistuttaa Intian ja Pakistanin suhteiden jatkuvasta stressitilasta. Roskakoreihin, vespataksiin ja polkupyöriin sijoitetut räjähteet surmaavat juuri ennen auringonlaskua kolmisenkymmentä ihmistä keskeisillä liikealueilla ja toreilla. Loukkaantuneita on toistasataa. Neljä muuta pommia ehditään purkaa ajoissa.

Vaikka olenkin matkalla juuri Delhiin, en osaa ajatella, että nämä tapaukset voisivat konkreettisesti muuttaa matkani turvallisuusnäkyviä. Pommi-isku on jo tehty. Länsi-Euroopan kokoisessa maassa pelottavan uhkaavia asioita sattuu koko ajan, mutta niiden kanssa tulee helpommin toimeen, kun tiedostaa Intian mittasuhteet eikä jää mediahysterian ristituleen makaamaan. Todelliset vaarat ja haasteet piilevät paljon arkisemmissä asioissa.

Kesän 2007 neljän kuukauden ja 9 600 kilometrin Sahara-polkaisuuni verrattuna matka on lyhyt, mutta retken vaikeuskerroin on muutoin korkeampi. Maaliskuussa 2008 ilmestynyt *Rengasrikkija Saharassa* (Minerva) kertoo tästä polkupyöräretkestä Helsingistä Etelä-Tunisiaan ja takaisin.

Suurin ulkoisista haasteista on intialainen liikenne, joka on rajua ja yllättävää kuin vatsassa polttava currykastike. Isoilla on etuajo-oikeus, ja tie on täynnä kaikkea mahdollista pyörien, kavioiden ja sorkkien päällä liikkuvaa. Taajama-ajo on värikkään tukkoista ja tilaa on vähän. Satulassa ei ole varaa nuokkumiseen.

Monsuunikauden loppuvaiheessa teiden kunto on arvoitus. Sateiden jäljiltä hiekkatiepätkät ovat varmasti vaikeita, ja asfaltillakin jokainen lätäkkö voi sisältää tiemestarin erikoisen, kun kuoppien syvyyttä ei näe samean veden läpi.

Sadekauden päättyessä ilmankosteus on vielä korkea, mikä on yli 30 asteen kuumuuden kanssa raskas yhdistelmä. Saharan 40 asteen kuivassa paahteessa tulin vielä jotenkuten toimeen, mutta subtrooppinen ilmankosteus voi muuttaa menemisen taapertamiseksi jo 30-32 asteessa.

Lisähaasteen selviytymiseen tuo terveenä pysyminen. Painostavassa kuumuudessa jo yksi tavallinen ärhäkkä ripuli voi keskeyttää matkanteon päiväkausiksi. Aikatauluni ei kestä montaa ripulia. Aiemmillä Intian-matkoillani pakollinen vatsavaivakiintiö on jäänyt vajaaksi vain yhden kerran.

Myös polkemisen sosiaalinen ulottuvuus voi ennen pitkää käydä rasitteeksi. Taukopaikoille muodostuu taajamissa helposti väentungoksia, ja henkilökohtainen reviiiri kutistuu ohueksi. Kuinka monta kertaa päivässä jaksan selittää kieli-muurin yli, mistä olen tulossa ja minne olen menossa.

Matti Rämö

1. Intiaan paluun euforia

15. syyskuuta, maanantai, Delhi–Hodal, 115 km, 30 €

DELHI, HARYANA

Katse terästyy. Vahva tunnekuohu ravistaa sisintäni, ja ryhdyn tuulettamaan kädet nyrkissä kasvojen korkeudella. Liukuhihnalla näkyy tuttu, valtava pahvilaatikko. Pyöräni on selviytynyt lennolta perille saakka. Jess! En malta olla huudahtamatta kevyesti. Lähistöllä matkatavaroitaan odottavat matkustajat hymyilevät.

Nostan pahvilaatikon pystyyn kärrylle ja tuen sen pyörän sivulaukuilla ja isolla putkikassilla. Kurkkien korkean pyörälaatikon sivulta surffaan kohti passintarkastusta. Maahantulovirkailija ihmettelee päässäni jo olevaa pyöräilykypärää. Hän arvelee, että olen loukannut pääni. Selitän, että kypärä on henkivakuutukseni intialaisessa liikenteessä. Mies keikuttaa päätänsä ja toteaa hyväksyvästi *achaa*, ahaa, vai niin.

Työnnän kuormani turbaanipäisten tullivirkailijoiden ohi saapumisaulaan. Aulassa ei ole keskiyöllä ihmispaljoutta, ja löydän helposti rauhallisen nurkkauksen, johon pystytän verssaan tuolirivistön eteen.

24-vaihteisen retkipyörän pakkaamiseen oli lähtöä edeltävänä iltana mennyt poikani Eetun kanssa pari–kolme tuntia. Sisäkumit oli tyhjennettävä; ohjaustanko käännettävä rungon suuntaiseksi; toinen tangon kahvoista, polkimet sekä etupyö-

rä irrotettava; ja satula laskettava alas. Etupyörän ja polkimet kiinnitin nippusiteillä runkoon. Takavaihtajan, joka on koko pyörän herkin osa, asetin ensin ääriasentoon lähelle takapyörää ja sitten suojasin sen styroksipalasiilla. Teippasin vielä kuplamuovia jarrujen, etuvaihtajan ja vaihdevipujen ympärille.

Olin saanut Käpylän Velosportista maastopyörän pakkauslaatikon, johon tungimme pyörän. Pahvilaatikon huolelliseen sitomiseen kului pari–kolmekymmentä metriä nailonnarua, pari rullaa putkimiehen teippiä ja kaksi toisiinsa kiinnitettyä nahkavyötä, joilla kiristimme laatikon ryhdikkään jykeväksi.

Ja nyt perillä koko komeus on purettava ja irrotetut osat asennettava paikoilleen. Kaivan sivulaukusta työkalupussin ja ryhdyn kiihkeään puuhailuun. Muutama jatkoysteiksiään odottava matkustaja ihmettelee vieressä. Siivouskoneen kuljettaja pysähtyy ja huomauttaa nakuttavalla intianenglannilla kuivasti, että minun pitää sitten korjata pakkausroskani pois.

Vajaassa parissa tunnissa saan kaiken paikalleen. Testaan vaihteet ja jarrut ja pumpmaan renkaat koviksi. Sivulaukkujen kiinnittämiseen tarvitsen pieniä nippusiteitä, jotta laukut eivät pääse liikkumaan kuoppaisellakaan alustalla. Putkikassin kiinnitän joustavilla kuormasiteillä tiukasti tavaratelineelle poikittain sivulaukkujen päälle ja sitten makuualustan kassin päälle. Puoliksi kiristetyillä siteillä viritän keon koristeeksi aulan kiosista hankitun ison vesipullon ja pari pulloa kolaa sekä muovipussin karttaa varten.

Kuormaa on kolmisenkymmentä kiloa. Sahara-polkaisuun verrattuna olen onnistunut keventämään taakkaa kymmenellä kilolla. Pois ovat jääneet telttä, makuupussi, toinen makuualusta, varakengät, lämpimiä vaatteita, pyörän varaosista jarrupalat. Sisäkumeja on mukana kolme vähemmän. Myös karttojen, ylimääräisten polvitukien ja ksylitol-purukumin määrää olen karsinut.

Vedän syvään henkeä. Olen valmis jättämään steriilin lentokenttäympäristön ja kohtaamaan intialaisen todellisuuden, joka rönsyilee vastaan jo kenttärakennuksen sisäpuolelle. Poistumisovi on käsittämättömän kapea: vaikka matkustajia on vähän näin puolenyön jälkeen, niin ruuhkatukos on päässyt muodostumaan. Joudun pyörän kanssa ahtautumaan ihmismassassa ovelta päivystävän sotilaan ohi. Mies silmäilee ilmeettömästi ohivirtaavaa joukkoa puuperäinen kivääri olkapäällään.

Ulkopuolella selviää toinenkin syy ruuhkaan. Kyytiläisiä saalistavat taksikuljettajat ja majoitusta tarjoavat kaupustelijat tungeksivat niin lähellä ovea, että joudun raivaamaan tilaa karavaanilleni. Kiivaasti pulisevan yrittäjäjoukon keskeltä hyökky päälle pehmeän lämmin, kostea öinen ilmamassa.

Selvittyäni parikymmentä metriä paksun ihmismuurin läpi saan jätettyä kuorman päältä kuljetuspahvilaatikon ja kuplamuovit tuntemattomien käsien huomaan. Omasta kulkuvälineestäni huolimatta muutama vespataksinkuljettaja varmistaa vielä, tarvitsenko kyytiä kaupunkiin tai hotelliin.

Nousen satulaan ja hihkuen lähden liikkeelle. Ohitan pari pysäkillä odottavaa linja-autoa ja suuntaan valaistulle tielle. Entuudestaan tiedän, että vasemmanpuoleiseen liikenteeseen sopeutuu nopeasti, mutta ensimmäisten kilometrien aikana muutokseen pitää kuitenkin keskittyä.

Ehdin polkea hädin tuskin parisataa metriä, kun näen ensimmäisen kolarin selvittelyn. Uusi kiiltävä, pieni henkilöauto on törräyttänyt toisen auton perään. Vauraan keskiluokkaiset kuljettajat tutkivat vaurioita, ja muutama matkustaja ihmettelee vieressä. Peräänajaja kuuntelee hiljaisena toisen kuljettajan hillityn paatoksellista sadattelua. Törmäys ei ole kuitenkaan ollut erityisen raju.

Kaskaat sirittävät. Onnellisena nautin kostean maan vastasta tuoksusta. Värinät kulkevat päästä varpasiin, kun yritän

ymmärtää, että olen todellakin polkemassa matalien palmujen reunustamaa tietä Delhiin, jonne on matkaa parikymmentä kilometriä.

Auvoisuutta kestää varttitunnin. Kun nousen liittymästä pitkälle sillalle, meneminen muuttuu omituisen raskaaksi. Mitäh! Takarengashan on tyhjä! Viiden kilometrin polkemisen jälkeen. Epäuskoisena koettelen elotonta kumia. Euforiani on kuitenkin niin vahvaa, etten osaa hermostua.

Huomaan vähän matkan päähän pysähtyneen auton hätävilkut ja talutan karavaanini sen eteen. Pystytän verstaan henkilöauton suojaavaan katveeseen katulampun alle. Nuori paris kunta puuhastelee tyhjentyneen autonrenkaan kanssa. *Sariin* pukeutunut vaimo kommentoi, kun valkopaitainen mies löysää renkaan kiinnityspultteja.

Vain hetkeä aiemmin lentokenttätie on yhtynyt kuusikais- taiseen *National Highway 8*:aan. NH 8 lienee päivisin vaaral- lisen täynnä liikennettä sillalle pysähtymisen näkökulmasta, mutta näin yöllä kolme kaistaa yhteen suuntaan riittää jättä- mään uloimman kaistan rauhalliseksi levikkeeksi.

Puran kuorman ja käännän pyörän ylösalaisin. Makuualus- ta soveltuu työskentelyistuimeksi, kun ryhdyn etsimään sisä- kumista reikää. Muutaman metrin päässä avomuuntaja sihisee siltatason alapuolella ja kipinöi satunnaisesti. Pitkä silta yliti- tää ison joutomaa-alueen. Kun useampi kuorma-auto jyristelee peräkkäin ohi, tunnen sillan betonirakenteiden tärisevän kevy- esti kuin lievän maanjäristyksen ravistelemina.

Nuoripari selviytyy urakastaan nopeammin. Ennen lähtö- ään he käyvät varmistamassa, ettei minulla ole mitään isompaa ongelmaa. He tarjoavat vettä sekä kyytiä kaupunkiin. Kiitän ystävällisyydestä ja selitän innostuneesti, kuinka hienoa on pa- lata Intiaan yli kymmenen vuoden tauon jälkeen.

Pariskunnan lähdön jälkeen ehdin puuhastella renkaan kanssa vain hetken, kun taakseni pysähtyy Tiehallinnon huoltoauto. Mies tulee ulos heijastinliivi päällä ja kysyy, onko kaikki kunnossa. Kun vakuutan, ettei tässä mitään sen kummempaa ole, hän nostaa auton tavaratilasta heijastavan turvakeilan tielle, jotta verstaani erottuisi paremmin.

Tuherran toista tuntia rengastöissä. Ongelmana on se, ettei ulkorenkaasta löydy puhkeamisen aiheuttajaa. Sisärenkaan reikä on oudon pitkänomainen ja kumin sauman vieressä. Kaiken lisäksi puolipimeässä paikkaus ei edes onnistu kunnolla, sillä yritän tukkia reikää liian pienellä paikalla. Luovun askartelusta ja kädet mustina kaivan esiin uuden sisäkumin. Remonttilian ja muunkin hygienian vuoksi kannattaa pitää pieniä desinfiointipyyhkeitä helposti saatavilla.

Viritän kuorman uudestaan ja sulaudun harvaan mutta taukoamattomaan liikenteeseen. Kolmipyöräiset, keltamustat vesipataksit päristelevät ohitseni uteliaiden matkustajien kurkkiesä takapenkiltä. Koristeelliset, raskaasti lastatut kuorma-autot kaasuttelevat äänekkäästi mutta hillityn hitaasti eteenpäin. Nopeudet eivät nouse Intiassa edes valtateillä korkeiksi, vain harvoin kuorma-autot kaahaavat yli 60 km/h.

Laskettelen kevyttä alamäkeä, kun eteeni ilmestyy kuorma-autojen suma. Pientareen puoleinen jono on seisautunut, keskikaistakin lähes kokonaan, vain kolmannella kaistalla on liikettä. Pujottelen vauhdissa keskemälle, kun vasemmalta samaan tilaan alkaa hivuttautua kuorma-auto ja oikealta rivakammin tuleva henkilöauto. Äkkijarrutuksella saan päästettyä isommat ensin ja jään odottamaan vuoroani. Sitten sumpu pysähtyy tyystin.

Taluttamalla yritän löytää tilaa kaistojen välistä. Tunnen itseni pieneksi korkeiden kuorma-autojen ja uhkaavasti korahte-

Huima polkupyörävaellus halki Intian

Matti Rämö lentää polkupyöränsä kanssa Delhiin ja polkee kuukaudessa yli 2 600 kilometriä Intian pölyisiä maanteitä. Liikenne on kaoottista ja pimeässä ajaminen myös vaarallista. Kuumuus uuvuttaa. Absurdit tilanteet, uteliaiden ehtymätön joukko, lehmät, apinat ja jumalten juhlat saattelevat menoa.

Yhtenä virikkeenä Intian matkaan on Matti Rämön henkilökohtainen menetys, josta syntyy ajatus viedä hyppysellinen äidin tuhkaa Gangesin varrelle Varanasin kaupunkiin. Jäähyväisten jälkeen matka etenee rujoa reittiä Intian keskusylängön halki. Kahden viikon ankaran polkemisen jälkeen väsynyt pyöräilijä tapaa tyttärensä, joka opiskelee kansainvälisessä lukiossa Mumbain seudulla.

Lukija pääsee polkupyörävaelluksella syvälle nykypäivän intialaiseen todellisuuteen, sillä Rämö tuntee maan hyvin 1980- ja 1990-luvuilta kehitysmatkatutkimuksen näkökulmasta. Silti Intia yllättää joka kerta.

”Tuttuudestaan huolimatta Intia yllättää aina uudestaan, ja jokainen vierailu on omanlaisensa seikkailu elämänvirran käännteissä. Maallisen taivalluksen kirjo kauneuksineen ja kauheuksineen leivittyy matkailijan eteen. Oma arvomaailma joutuu rajuun testiympäristöön.”

Matti Rämö on YLE Teksti-TV:n toimittaja. Hänen aiemmasta matkastaan Suomesta Pohjois-Afrikkaan ilmestyi keväällä 2009 kirja *Rengasrikkoja Saharassa*.

40.8

minerva

Kansi: Rami Saaristo

www.minervakustannus.fi

ISBN 978-952-492-427-6

9 789524 924276